

בס"ד, ב' טבת התשפ"ו

זבחים צ"ט – כללים לחלוקת קדשים, דין אונן ואנינות לילה בקדשים.

שאלות:

1. קובי כהן הוא נכה שחסרה לו אצבע האם מגיע לו חלק בקדשים של המשמרת שלו?

הכלל שרק כהן שראוי לעבודה חולק בקדשים

הגמרא דנה במקור ההלכתי לכלל שבמשנה: "כל שאינו ראוי לעבודה אינו חולק בבשר".

- ריש לקיש אומר שהמקור הוא מהפסוק בחטאת: "**הִכֵּהן הַמַּחֲטָא אֹתָהּ יֹאכְלָנָה**". האם רק הכהן המחטא (שזרק את הדם) אוכל? הרי כל משמרת הכהנים אוכלת! הגמרא מתרצת שהכהן המחטא הכוונה לכל מי שראוי לחיטוי (לזרוק את הדם).
 - הגמרא מקשה מקטן (שלא ראוי לחיטוי אבל אוכל) ועל בעל מום (שלא ראוי לחיטוי אבל חולק). הגמרא מתרצת שפירוש "יֹאכְלָנָה" הוא יחלוק אותה (ולכן קטן לא חולק), ואת בעל המום התורה רבתה במפורש (מהפסוק: "כֹּל זָכָר בְּכֹהֲנִים יֹאכֵל אֹתָהּ").
 - הגמרא מקשה: למה לא נלמד את הריבוי הזה לטבול יום שיחלוק? הגמרא משיבה שמסתבר יותר לרבות בעל מום כי הוא ראוי לאכילה, אבל טבול יום לא ראוי כעת לאכילה. **רב יוסף** מסביר: שהפסוק שאמר יאכלנה במקום יחלוק אותה, בא ללמד שרק מי שראוי לאכילה כמו בעל מום חולק, ומי שאינו ראוי לאכילה (כמו טבול יום) לא חולק.
- ריש לקיש שואל האם בעל מום שהוא גם טמא (כמו טבול יום) חולק? הרי בעל מום לא ראוי לחיטוי (לזריקת דם) והתורה ריבתה אותו במפורש בפסוק, אז אולי זה לא משנה שהוא גם טמא (טבול יום) ובגלל הריבוי הוא יחלוק? או לחילופין עדיין צריך שיהיה ראוי לאכילה?
 - **רבה** מביא ראיה מכהן גדול שהוא אונן (אבל מקריב), ובכל זאת לא אוכל ולא חולק לאכול בערב. יוצא מהדין הזה שצריך ראוי לאכילה כדי לחלוק.
- **רב אושעיא** שואל האם כהן טמא בקרבנות ציבור (שמותר להקריב בטומאה) חולק? האם נאמר שהוא ראוי להקריב (ולכן יחלוק), או אולי הוא לא חולק כי אסור לו לאכול (וצריך להיות ראוי לאכילה)? **ורבינא** מביא את אותה הראיה מכהן גדול שהוא אונן, שצריך ראוי לאכילה כדי לחלוק.

2. אביו של יצחק כהן נפטר, האם יש לו סיבה לטבול כשהוא אונן ביום הקבורה?

דין אונן בקדשים

הגמרא דנה בסתירה לגבי דין אונן (שמת לו מת והוא לפני קבורה). המשנה שלנו אמרה שלאונן מותר לגעת בקדשים, אבל יש ברייתא שאונן ומחוסר כיפורים צריכין טבילה לקודש.

- תירוץ א' (**רבי אמי** בשם **רבי יוחנן**): הברייתא מדברת במי שלא טבל (ולכן צריך), (וזו טבילה דרבנן בשביל לגעת בקודש ולכן לא צריך הערב שמש), והמשנה מדברת במי שכן טבל ביום אנינותו ולכן מותר לו לגעת. **רבה בר רב הונא** מקשה על התירוץ הזה כי גם אם טבל, האנינות חוזרת עליו! (כי אין אנינות פחות מיום אחד, והטבילה לא עוזרת לאותו היום של האנינות, הטבילה מועילה רק לאחר שתסתיים האנינות).

- תירוץ ב' (היסח הדעת): לכן הגמרא מתרצת שהברייתא מדברת במי שהסיח דעתו ולא שמר על גופו מטומאה (ולכן צריך טבילה), והמשנה מדברת במי שלא הסיח דעתו. על זה הגמרא מקשה שהיסח דעת מטומאת מת דורש הזאה (ולא רק טבילה). הגמרא מתרצת שהברייתא דיברה בהסח דעת מטומאת שרץ. ושוב הגמרא מקשה שטומאת שרץ היא טומאה גמורה שדורשת הערב שמש, והברייתא דיברה רק על טבילה. וחוץ מזה, בברייתא כתוב שהטבילה היא לקודש ואם זה טומאת שרץ זה גם לתרומה.
 - תירוץ ג' (רבי ירמיה): הברייתא מדברת במקרה שבו אדם אומר: נשמרתי מדבר המטמאני (טומאה גמורה) אבל לא נשמרתי מדבר הפוסלני (פסול דרבנן שאינו דורש הערב שמש). ולכן הוא צריך טבילה מדרבנן. והגמרא מביאה ראיה לאפשרות של "שמירה למחצה" מברייתא: מאדם שנשא סל ומגריפה (כלי) על ראשו, ואמר: לבי היה על הסל (לשומרו) ולא על המגריפה – הסל טהור והמגריפה טמאה. (וזה לא פוסל את הסל כי כלי לא מטמא כלי). הגמרא שואלת למה היא גם לא מטמאה את מה שבתוך הסל, ורבא מתרץ: כי הוא שמר את המגריפה מטומאה דאורייתא (שמטמאת כלים) ולא מדבר שפוסל אותה מטומאה דרבנן (ואז היא לא מטמאה דברים אחרים).
 - תירוץ ד' ואחרון: בסוף הדיון רבי אבא בר ממל מכריע מרבי יוחנן בשם רבי שאמר שמי שאוכל שלישי של תרומה אסור לאכול תרומה, אבל מותר ליגע בה. יוצא מזה שחכמים עשו מעלה באכילה (ואסרו תרומה מדרבנן) אבל לא בנגיעה. ולכן גם במקרה של אונן דרושה טבילה לאכילה (כדברי הברייתא), אבל מותר בנגיעה (כהמשנה).
3. אבא של אליעזר כהן נפטר לפני בדיקת חמץ האם הוא יוכל לאכול מחר את קרבן הפסח?

דין אנינות לילה בקדשים

- הגמרא דנה בסתירה בין המשניות לגבי אנינות של האונן בלילה שאחרי יום הפטירה.
- מהמשנה שלנו משתמע שאונן לא חולק בקדשים, אבל אם מישהו מכבד לו בערב הוא כן יכול לאכול. אבל ממשנה בפסחים עולה שהוא לא יכול לאכול קדשים בלילה רק פסח. (והחריג בפסח הוא בגלל שמצוות אכילת פסח יש עליה דין כרת, ולכן לגביה חכמים לא גזרו והתירו לו את האיסור של אנינות בלילה שהוא מדרבנן).
 - תירוץ א' (רב ירמיה מדיפתי): אין סתירה: המשנה שלנו (שממנה השתמע שמותר לאכול קדשים בערב) מדברת בליל פסח. מתוך שהותר לו לאכול בפסח בגלל הכרת, התירו לו כבר את האיסור דרבנן של אנינות בכל הקדשים. והמשנה בפסחים מדברת על שאר ימות השנה.
 - תירוץ ב' (רב אסי): שתי המשניות מדברות על ליל פסח. המשנה שמכשירה מדברת במי שמת לו המת בשלושה עשר ונקבר בארבעה עשר (כי יום הקבורה לא תופס את הלילה), והמשנה האוסרת מדברת במי שמת ונקבר בארבעה עשר (ויום מיתה תופס את הלילה באנינות דרבנן).
 - בעקבות התירוץ של רב אסי הגמרא מבררת שרבי שמעון שחולק על רבי יהודה הוא זה שסובר שאנינות לילה היא מדרבנן כמו שמשמע מהמשנה בפסחים שמתירה לאונן לאכול פסח בלילה.

- הגמרא מקשה על ההבנה שרבי שמעון הוא זה שסובר שאונן יכול להביא את קרבן הפסח שלו שיוקרר בשבילו והוא יוכל לאכול אותו? הרי בברייתא רבי שמעון אומר שהרבה קרבנות האונן לא יכול להביא והם נלמדים משלמים, ובין השאר הברייתא מונה גם את הפסח.
 - רב חסדא מתרץ: הפסח שהוזכר בברייתא זה רק דרך אגב של שאר הקרבנות (כדי נסביה).
 - רב ששת מתרץ: ש"פסח" הכוונה לשלמי פסח (חגיגה) שבאים מחמת הפסח. וכדי שלא נחשוב שלמי פסח (שבאים מחמת פסח) הם כמו הפסח (שנאכל על ידי אונן), הברייתא השמיעה לנו במפורש שגם אותם אסור להביא.
- רב מרי** יביא בתחילת הדף הבא תירוץ נוסף לסתירה בדברי רבי שמעון.